

Sprawozdanie z działalności Komitetu Opieki nad Zabytkami Kultury Żydowskiej w Tarnowie za rok 2024

Komitet Opieki nad Zabytkami Kultury Żydowskiej w Tarnowie powstał w 1988 roku. Celem Komitetu jest opieka nad zabytkami kultury żydowskiej na terenie byłej Galicji. Komitet ponadto popularyzuje wiedzę o historii i kulturze Żydów polskich, dąży do zbliżenia między Polakami/ chrześcijanami i Żydami, wspiera i organizuje przedsięwzięcia badawcze i naukowe związane z kulturą i zabytkami żydowskimi w byłej Galicji a także historią i kulturą innych mniejszości zamieszkującymi ten region.

Od 1 stycznia 2019 Komitet posiada nowy własny lokal - Biuro Komitetu - przy Placu Rybnym nr 5, z oknami wychodzącymi na Skwer Starej Synagogi, gdzie znajduje się zabytkowa bima, pozostałość po zniszczonej przez Niemców Starej Synagodze.

Na rok 2024 złożyliśmy wnioski na projekty/granty na ogólną sumę	261 475 zł
--	-------------------

Nie na wszystkie projekty otrzymaliśmy fundusze, nie wszystkie granty były w wysokości oczekiwanej. Jednocześnie w ciągu roku udało się jednak pozyskać kolejne granty.

W rezultacie w roku 2024 zrealizowano następujące projekty finansowane ze środków zewnętrznych:

1. Galicjaner Sztetl (29 edycja) projekt finansowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	20 000 zł
<u>i przez Miasto Tarnów</u>	<u>20 000 zł</u>
razem	40 000 zł

W ramach projektu [13 – 27 czerwca 2024] zorganizowano:

- Uroczystości w Zbylitowskiej Górze (miejsce mordy ok. 6000 Żydów),
- Koncert pod Bimą: Mojše Band (Słowacja),
- Koncert pod Bimą: „Ty masz dla mnie coś – najpiękniejsze piosenki żydowskie”, Najmniejsza Scena Świata (Tarnów),
- Koncert pod Bimą "Ciche łzy"/Silent Tears w wykonaniu Olga Avigail Mieszczuk - wokalistka (Polska/Izrael) z zespołem Payadora Tango Ensemble (Kanada), Producent: Dan Rosenberg (Kanada), dofinansowanie Canada Council for the Arts, the Ontario Arts Council,
- Koncert pod Bimą, Kantor Israel Rand (Izrael), koncert dotowany 90% przez Michaela Steinmana z USA (dotacja 5000 USD),
- Adam Bartosz, *Śladami tarnowskich Żydów*, przewodnik, 110 str.
- Orowadzanie po mieście śladem tarnowskich Żydów,



- Wystawa w Galerii na Płocie (Tarnów, ul. Żydowska), *Chasydzkim szlakiem*, fotografie Joanna Sidorowicz,
- Otwarta Brama Cmentarza – projekt realizowany przez Komitet od kilku lat, możliwość zwiedzania Cmentarza przez całą niedzielę, z przewodnikiem lub samodzielnie; w tym roku (podobnie jak w 2023) do tego projektu przyłączyli się opiekunowie cmentarzy w Małopolsce i Podkarpaciu (Mielec, Brzesko, Grybów, Czarny Dunajec),

2. Gaj Sprawiedliwych – oświetlenie Drzewa Sprawiedliwych, fundusz FJHP **5 200 zł**

3. XXV Międzynarodowy Tabor Pamięci Romów i VI Konferencja Taborowa - konferencja naukowa poświęcona aktualnym problemom romologii w Polsce – projekt finansowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

55 000 zł

4. Studia Romologica, 17 tom rocznika naukowego poświęconego historii i kulturze Romów - projekt finansowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

36 000 zł

5. Gaj Sprawiedliwych, film (40 min.) – cztery opowieści o pomocy Żydom w czasie okupacji niemieckiej (pokaz premierowy planowany na 27 stycznia 2025, w Międzynarodowym Dniu Pamięci o Holokauście

50 000 zł

6. Inwentaryzacja nagrobków na cmentarzu żydowskim w Tarnowie (kontynuacja) – Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny 10 000 zł + FJHP 2 000 zł

12 000 zł

7. Na bister/Do not Forget/Nie zapomnij – wystawa planszowa (24 plansze), dokumentacja upamiętnionych miejsc na terenie Europy, poświęconych martyrologii Romów w czasie nazizmu

18 000 zł

8. Liście opadły – album zdjęć Jerzego Dorożyńskiego z planu filmowego dokumentu *Zanim opadną liście* w reż. Władysława Ślesickiego (1964) o ostatnich wędrujących Cyganach w Polsce, 100 zdjęć + komentarz

35 000 zł

9. Utrzymanie biura Komitetu - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (około połowa kosztów rocznych)

24 000 zł

10. Opracowanie spuścizny naukowej A. Bartosza (kontynuacja) **39 000 zł**

11. Publikacja przewodnika Adam Bartosz, Śladami tarnowskich Żydów, 110 str., nakład 1000 egz. – sfinansowane z Funduszu Norweskiego **14 475 zł**

12. Prywatna (Michael Steinman z USA) dotacja w wysokości 5000 USD na koncert kantora z



Izraela Izraela Randa (całość kosztu koncertu – 5500 USD = ca 23 000 zł)

23 000 zł

W sumie pozyskaliśmy na realizację tych projektów

(ca 88 000 USD)

351 675 zł

Ponadto zrealizowaliśmy kilka projektów i wydarzeń bez kosztów własnych lub ze zwrotem kosztów poniesionych w trakcie ich realizacji:

13. Opracowanie części haseł do **gry miejskiej** realizowanej przez jednostkę naukową Uniwersytetu Jagiellońskiego, nawiązującej do dziedzictwa żydowskiego w Tarnowie.

14. Rededykacja cmentarza żydowskiego w Jaśliskach (woj. podkarpackie) po remoncie. Komitet miał poważny udział w odzyskaniu terenu cmentarza od prywatnych właścicieli. Prezes Adam Bartosz został nagrodzony przez Jakoba Schwartza inicjatora remontu i przewodniczącego Komitetu Odbudowy Cmentarza Żydowskiego w Jaśliskach (Committee for the Renovation of the Jewish Cemetery in Jaśliska) Złotym Szofarem.

Nie został zrealizowany zaplanowany na ten rok projekt:

15. Strefa Pamięci I – odsłonięcie zarysów masowych grobów w części północnej cmentarza. Powód: konflikt z Gminą Żydowską w Krakowie.

Prace na cmentarzu

***Pogrzeb zawartości genizy.** W dniu 7 czerwca na cmentarzu żydowskim odbyło się uroczyste pochowanie ksiąg i czasopism o charakterze religijnym. Wykopany na prośbę rabina Icchaka Eliezera Yakova obszerny dół w zamierzeniu służyć będzie, jako miejsce kolejnych podobnych pochówków.

***Prace porządkowe.** Na cmentarzu prowadzono bieżące prace porządkowe oraz wydobywanie porosłych ziemi macew. Te ostatnie prace (bardzo efektywnie) wykonywał w maju a potem w listopadzie skazany na prace społeczne. Przez dwa miesiące pracował też na cmentarzu inny skazany na prace społeczne.

Wszelkie prace na cmentarzu, bardzo ograniczone ze względu na konflikt z Gminą Wyznaniową Żydowską w Krakowie były połączone z wielkim emocjonalnym wysiłkiem i stresem.

Akcję pozyskiwania funduszy od donatorów z Diaspory bardzo aktywnie prowadzą nasi przyjaciele z USA – Dan Oren, Jill Leibman i Elizabeth Szancer. Najwyższe wsparcie od osoby indywidualnej otrzymaliśmy w tym roku, ponownie od Artura Süskinda z Berlina.

1. Bank transfer donations (PLN)

12 698, 00 PLN- FJHP



2. Bank transfer donations (EUR)	46 785, 50 PLN - Artur Süskind
3. Donations from individual donors	3 842, 00 PLN
4. Donations from moneyboxes	2 243, 35 PLN

Razem darowizny	65 568.85 PLN
------------------------	----------------------

Sprawy personalne

W na liście członków Komitetu mamy 22 osoby. W praktyce bezpośrednio zaangażowanych jest tylko kilka osób.

Od początku 2021 r. Zarząd działa w składzie:

Adam Bartosz – prezes Zarządu
Natalia Gancarz – wiceprezes
Bogdan Lada – członek Zarządu

Zarząd Komitetu zbierał się na bieżąco w miarę potrzeb.

Członkowie Zarządu pracują nieodpłatnie. Jedynie Natalia Gancarz zatrudniona jest na ½ etatu, co daje nam możliwość pozyskiwania pracowników tymczasowych (stażystów) oddelegowanych przez Urząd Pracy i różne fundacje współpracujące z Komitetem (warunek oddelegowania do nas pracownika opłacanego przez Urząd Pracy – przynajmniej jedna osoba zatrudniona na etacie). Dodatkowym warunkiem zatrudnienia stażysty jest przyjęcie go do pracy na co najmniej 1 miesiąc po zakończeniu stażu na 1/2 etatu.

W tym roku przyjęliśmy z Urzędu Pracy stażystkę na okres lipiec-grudzień. W ramach umowy musimy jej zapewnić zatrudnienie minimum na 3 miesiące (styczeń-marzec 2025), na minimum ½ etatu (praktycznie 2500 zł/mies.). Będziemy się starać zapewnić jej pracę na kolejne miesiące. Uwarunkowane to jest możliwościami finansowymi.

W ramach umowy o wolontariacie pracuje Magda Michal Bartosz. Ponadto zatrudniliśmy do prac fizycznych na cmentarzu dwie osoby skazane na prace społeczne w sumie na 5 miesięcy.

Osoby pracujące na rzecz Komitetu odpowiadają na setki zapytań i prośb przysyłanych e-mailem, lub za pośrednictwem FB, w ogromnej większości dotyczących genealogii tarnowskich rodzin żydowskich, własności, czy historii rodzinnych. Jest to jedno z większych wyzwań, ale niestety również obciążeń naszego biura, które pilnie wymaga wzmocnienia naszej małej ekipy.

Plany na 2025

Do końca 2024 roku złożyliśmy w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w ramach *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów* następujące wnioski grantowe (wnioski jeszcze nie zostały rozstrzygnięte):

- 1. XXVI Międzynarodowy Tabor Pamięci Romów - VII konferencja Taborowa** – projekt poświęcony problematyce mniejszości romskiej w Europie **64 480 zł**
- 2. Studia Romologica (18/2025)** - rocznik romologiczny, **45 700 zł**
- 3. Galicjaner sztetl** – doroczny festiwal kultury żydowskiej **80 000 zł**
- 4. Działalność biura Komitetu** ` **41 000 zł**
- 5. Mietek na wojnie**, tłumaczenie na język angielski książki Natalii Gancarz o wspomnieniach (fikcja) romskiego chłopca z obozu Birkenau; publikacja została wydana (każdy nakład po 1000



egz.) w wersji polskiej w latach 2013 i 2022 w wersji litewskiej (*Esu Karolis*) w roku 2017, w
wersji niemieckiej (*Rudi im Krieg*) w roku 2018 26 780 zł
6. Mural poświęcony zasłużonej Romce Marii Andrasz 85 000 zł

W sumie złożono wnioski na kwotę	342 960 zł
---	-------------------

Do końca roku wnioski o w/w granty nie zostały rozstrzygnięte.
Kolejne wnioski będą składane w ciągu roku 2025 w miarę ogłaszania naborów w różnych
programach, fundacjach, ministerstwach.

Adam Bartosz – Prezes Zarządu

Natalia Gancarz – z-ca Prezesa

Tarnów 31 grudnia 2024 r.

